

La postguerra al Pla d'Urgell (1714-1726)

Esteve Mestre Roigé

Centre de Recerques del Pla d'Urgell Mascarçà

RESUM: Aquest estudi pretén explicar el que es va viure a la Plana d'Urgell després de la derrota a la Guerra de Successió i tenint principalment com a fil conductor el poble de Linyola. La sequera i l'ocupació militar portarien a la desertització de la Plana, que no va aconseguir superar la crisi de la guerra fins als anys 30 del segle XVIII.

PARAULES CLAU: Guerra de Successió, Pla d'Urgell, cadastre.

ABSTRACT: This study intends to explain how was the life in the Urgell plain after the defeat in the War of the Spanish Succession, having as the common thread the town of Linyola. The drought and the military occupation brought to depopulate the plain, that did not overcome the crisis until the 1730s.

KEYWORDS: War of the Spanish Succession, Pla d'Urgell, cadastre.

1. UN INTENT DE TORNAR A LA NORMALITAT (1714-1716)

Quan es va acabar la guerra, els pobles del Pla intentaren reprendre de nou el vol, la vida quotidiana, sense aconseguir-ho.

1.1 La fi de la guerra

La Plana de l'Urgell fou dels territoris de Catalunya que va patir més la Guerra de Successió, ja que des que va caure Lleida (1707) fins a la caiguda de Barcelona (1714) va ser territori de ningú, i els seus pobles foren víctimes del saqueig a què la van sotmetre els dos exèrcits i els miquelets i els voluntaris catalans. A més, va ser escenari de nombrosos cops de mà, emboscades i ocupació militar.

Amb la promulgació del Decret de Nova Planta –el 16 de gener de 1716– s'aboliren definitivament les Constitucions Catalanes i les estructures de govern, per a ser substituïdes per les del regne de Castella. A efectes reals, no fou fins al decret de 28 de juny de 1718 que els paers o jurats passaren a anomenar-se regidors i el batlle, alcalde.

1.2. La població en acabar la guerra

Els pobles de la Plana acabaren la guerra desfets, tal com ens mostra la informació dels cadastres de 1716-1717, sobre els habitants que hi vivien:

Torregrossa: 230 hab.

Linyola: 164 hab.

Vilanova de Bellpuig: 160 hab.

Palau: 159 hab.

Bellvís: 148 hab.

Mollerussa: 132 hab.

Barbens: 109 hab.

Miralcamp: 91 hab.

Castellnou de Seana: 81 hab.

Golmés: 80 hab.

Fondarella: 72 hab.

Ivars d'Urgell: 61 hab.

Bell-lloc: 33 hab.

Sidamon: 30 hab.

Total: 1.550 habitants

En aquests cadastres s'amagà informació sobre els habitants, terra o animals per a no haver de pagar impostos. Tot i així, el número d'habitants que vivien a la comarca no serien més de 2.000.

Tanmateix, aquestes persones que no havien fugit durant la guerra també resistirien el que els anava a caure al damunt en els propers deu anys: la sequera i l'exèrcit de Felip V. Unes persones que, tot i les seves queixes, continuarien –els qui tenien una hisenda per defensar– vivint en aquestes terres estepàries, demostrant un caràcter fort i capaç d'enfrontar-se a grans dificultats.

1.3. Moviment demogràfic de Linyola (1714-1730)

El moviment demogràfic de Linyola durant aquests anys fou el següent:¹

LINYOLA

	1714	1715	1716	1717	1718	1719	1720	1721	1722	1723
Naixements	8	16	17	17	20	15	11	18	15	11
Defuncions	5	7	12	14	15	13	19	7	6	6
Matrimonis	3	3	6	4	5	3	5	3	1	1
		1724	1725	1726	1727	1728	1729	1730		
Naixements	17	11	10	23	13	18	18			
Defuncions	11	18	14	15	18	14	13			
Matrimonis	2	5	4	4	3	5	4			

Es veu clar el repunt de naixements dels anys 1715-1718 i el descens dràstic de matrimonis a l'època més crítica, que foren els anys 1721-1724.

1.4. Zona catastròfica

Quan al mes de setembre de 1714 s'acabà la guerra, tots els pobles de Catalunya van ser obligats a pagar, des del gener de 1714, un impost anomenat "Quinzenades" –que es pagava cada quinze dies– per mantenir l'exèrcit invasor. Aquest impost es continuà aplicant fins al mes de desembre de 1715, essent una llosa per als pobles, que van haver de continuar imposant-se deutes –com havien fet durant la guerra– per a poder pagar aquest impost. Els pobles estaven sense cavalleries i sense medis materials per cultivar els seus termes i es vivia de manera precària. Només cal recordar el que declarava Ivars d'Urgell en el cadastre de 1716: totes les seves oliveres foren talades l'any 1710 i s'anaven refent a poc a poc, però encara no donaven fruits igual que els ceps de la vinya.

L'estat moral i econòmic dels pobles es constata en les visites pastorals a Linyola del 3 de febrer de 1714, quan es manava al batlle i jurats, sota pena d'excomunió, que tanquessin el cementiri i impedissin que els animals entressin al recinte. En la visita pastoral de l'any 1718 es tornà a fer la mateixa petició de tancament del cementiri. No hi havia diners per a les coses més necessàries.²

La derrota es feia patent per als urgellencs quan veien com els béns dels Desvalls del Poal, del cava-

ller Josep Melianta i Sullà, de Linyola, dels Pocurull del Palau –amb una part de La Novella– eren segregats. Béns que no els serien retornats fins l'any 1725.

Però encara que el peremptori per als pobles era pagar els soldats que estaven sobre el territori quan es va acabar la guerra, tots els creditors dels pobles i els seus senyors, els eclesiàstics, es llançaren al seu damunt, exigint-los tots els endarreriments que havien quedat pendents de pagar des de l'inici de la guerra.

Els pobles intentarien tornar a la normalitat, però com explicaven uns pagesos el 5 d'octubre de 1723 en una declaració notarial presa a Castellnou de Senana, des de 1714 no havia plogut a l'Urgell i, per tant, no hi havia hagut collites i no tenien manera de mantenir-se com ho feien en d'altres zones del Principat. La Plana d'Urgell lluitaria en va per sortir-se'n, durant uns anys, ofegada per la misèria que els imposaria la sequera i, sobretot, els ocupants del país.

1.5. L'intent de tornar a la normalitat

Acabada la guerra, els pobles intentaren tornar a la normalitat arrendant les seves herbes. Així tenim un arrendament de 23 de desembre de 1714 de les

¹ Arxiu Diocesà Urgell. Llibres Sagramentals de Linyola.

² E. MESTRE; M. GARGANTÉ; J. YEGUAS, *L'església de Linyola*, Ajuntament de Linyola, 2012, p. 32.

herbes per pasturar de Linyola per a quatre anys per 189 lliures a Jacint Gomar, que en el tram final de la guerra havia deixat als linyolencs 592 lliures i 2 sous.

Aquell mateix 1714, els Beneficiats de la Confraria de Sant Salvador de Lleida arrendaven el terme de Bell-lloc d'Urgell a un pastor de Bastida de Bellera amb la condició que si apareixien tropes, només pagués pel temps que hagués pasturat.

El 3 de febrer de 1715 els paers de Linyola reconeixien que devien 100 quarteres de blat seixa i 100 quarteres de blat segalós a Jacint Gomar i a Jacint Tudó de Barcelona, i es comprometien a pagar-los per la Mare de Déu d'agost, i si no hi havia collita o no ho podien pagar amb diners, es comprometien a portar un 25% d'interès.³

I així ho feien tots els pobles de la Plana que volien recuperar de nou el pols.

1.6. La sequera

Quan la pagesia volia començar a alçar el vol i començar a conrear els termes, els pobles es trobaven amb una sequera que alguns anys no els va permetre ni collir el que havien sembrat, cosa que va provocar la fugida dels seus jornalers. Una sequera que assecava els pous, les basses d'aigües i les fonts, i convertia en una proesa fer vida als pobles per a jornalers i petits hisendats.

Les notícies sobre la sequera ens arriben de Linyola. El 3 de febrer, per tal de sembrar, Jacint Tudó de Barcelona havia deixat 100 quarteres de blat i 100 quarteres de segalós. Passat l'estiu, el 24 de setembre de 1716 els paers de Linyola, a causa de la sequera, es determinaren a treure en processó la "creu grossa de plata dorada" d'un important valor, que durant la guerra havia estat amagada al punt més alt de l'altar major –com d'altres persones que també hi amagaren objectes de valor. Com que es volia fer pregàries per invocar la pluja, el rector mossèn Mosset s'adreçà als paers per demanar-los si podia treure del seu amagatall la creu, per la qual cosa el Consell va dictaminar que ja havia passat el perill de la guerra i decidiren donar-la al rector perquè continués les pregàries per atreure la pluja.

1.7. Preses de possessió del duc de Sessa de les Baronies (1715)

El Duc de Sessa, Baró de la Baronia de Linyola, que feia força temps que vivia a Madrid quan esclatà la guerra, es va posar al costat de Felip V i els seus béns foren segrestats pels austriacistes. Acabada la guerra, mitjançant Pere Gomar, que era l'administrador i representant que havia nomenat, prenia possessió de la Baronia de Bellpuig el dia 2 de maig de 1715 davant dels batlles Jaume Granyó de Bellpuig, Josep Renyer de Sant Martí, Josep Palau de Vilanova de Bellpuig, Antoni Jovells de Golmés i Blai Niubó de Castellnou de Seana.

El dia 2 de juny de 1715, Pere Gomar,⁴ en nom del Duc de Sessa, prenia possessió de la Baronia de Linyola davant dels paers Tadeo Vergé i Josep Novell i nomenava com a alcalde de Linyola i la Cendrosa Francesc Galceran, i com a alcalde d'Almassó i Ballesstar Josep Galceran.⁵

En aquestes preses de possessió es demanava als vassalls que complissin els seus deures pagant el que pertocava al seu senyor.

1.8. Reclamacions de deutes endarrerits

Junt amb les reclamacions, també els arribaven les demandes de Felip V, preguntant als pobles si havien complert amb els compromisos que havien adoptat les Reials Corts Catalanes de l'any 1702.

El 2 de febrer de 1716 els paers de Linyola declararen que l'any 1702, reunides les Reials Corts pels tres braços, es taxà la vila de Linyola en 216 lliures i els semblava que el braç reial havia pagat alguna cosa, però ni el braç eclesiàstic ni el braç militar pagaren res, però tampoc n'estaven segurs, perquè durant la guerra es van perdre els llibres de la Universitat de Linyola.

Requerit el Poal, afirmava que els llibres del Comú s'havien cremat. I Castellnou de Seana deia que tenia les notes arreglades. A Linyola, per fer front als deutes reclamats, que anaven caient un darrere l'altre, el 26 de juny de 1716 es venien a Jacint Tudó⁶ –a qui el 14 de març de 1713 li havien venut un

³ ACS. Notari de Bellpuig Joan Serra. Manual 1715, fol. 44.

⁴ G. MARTIN I ROIG, "Pere de Gomar de Bellpuig, procurador general del duc de Sessa, 1701-1729", *Quadern de El Pregoner*, núm. 23 (2010).

⁵ ACS. Notari de Bellpuig Joaquim Rosell. Manual 1715, p. 58 i ss.

⁶ E. MESTRE ROIGÉ, "La Il·lustració. Linyola i els Tudó. Jacint Tudó Alemany", *Barret Picat*, núm. 53 (abril de 1989).

11è dels fruits del terme per 2.240 lliures– un 15è dels grans que collien al seu terme per 15.000 lliures amb què pretenien pagar a ell i a tots els creditors. Cap d'aquests diners anava encara per a pagar cadastre o els soldats.⁷

2. L'IMPOST DEL CADASTRE. ANYS DE DIFICULTATS I PRIVACIONS. OCUPACIÓ MILITAR

A les dificultats de la sequera, es va ajuntar l'impost del cadastre, que aviat seria titllat de "catàstrofe" per la població, i realment la catàstrofe, com les plagues d'Egipte, caigué sobre el cap dels habitants de la Plana.

2.1. Pagar els nous impostos. El cadastre

Per cobrar el cadastre i altres impostos –com el de la construcció de la Ciutadella de Barcelona– s'enviava els militars a cobrar als pobles, econòmicament exhausts, que havien de buscar persones que els deixessin diners.

Linyola, el 16 d'agost de 1717, venia a carta gràcia les herbes de dues partides del terme –Camí de Balaguer i la Taula– per 4.000 lliures a Jacint Gomar –el fill de l'administrador de la Baronia, Pere Gomar– i a Josep Galceran per tal de pagar el següent:

1 - Al Regiment d'Infanteria de Guelgues: 340 ll. i 14 s. per contribucions.

2 - Al Regiment de cavalleria Bosselli: 877 ll. i 14 s. a compte del que li deuen.

3 - A Jacint Gomar: 617 ll. i 10 s. que al seu moment va avançar a la vila.

4 - A Magí Galceran prevere: 297 ll., 11 s. i 9 d. per altres factures que pagà per la vila.

5 - A particulars de la vila: 283 ll., 5 s. i 3 d. que avançaren per pagar els Aplegadors del Tall de la Contribució Reial.

6 - 967 ll. i 3 s. per pagar part del censal de 1.500 lliures que els deixà l'Hospital dels Pobres de Nostra Senyora dels Àngels el 23 d'octubre de 1703.

El 4 de maig de 1717 la vila d'Ivars havia venut un setzè dels grans que es collien al terme per a poder pagar el cadastre.

2.2. Una nova revolta

Entre els anys 1718 i 1720 hi hagué de nou guerra entre diferents estats, però aquest cop França es declarà enemiga d'Espanya i va rearmar els catalans per alçar-los contra Felip V. D'entre aquests sobresortí el coronel Pere Joan Barceló (a) Carrasclet. Algunes persones dels pobles de la Plana formaren part dels Regiments de voluntaris i fusellers catalans, que deixaren notícia del seu pas per aquestes terres en saquejar la casa de Bellpuig del botifler Pere de Gomar –representant del Duc de Sessa– i s'emportaren tot el que van voler de casa seva.

Una cop es firmà la pau entre els contendents, la Corona francesa va llicenciar les tropes catalanes. Els qui volgueren retornaren als seus pobles quan es va proclamar una amnistia l'any 1723.

2.3. Conflictes als pobles

Els pobles de la Plana vivien en tensió: la sequera, les vendes per anys de les herbes o d'una part de la collita del poble per pagar impostos, cadastre, soldats, deutes crònics i delmes senyoriales portaven maldecaps i discussions i, a més, passar al davant de l'ajuntament, batlle i regidors –fossin botiflers o no– tenia el risc que per no pagar algun deute, en representació del poble, fessin cap a la presó.

De Linyola, tenim una carta de l'any 1728 de Domingo Fabregat al cavaller Josep Melianta i Sulla, on explica que l'any 1721 passà a predicar un missioner, que, davant de les desavinences i les divisions que va veure al poble, profetitzà, des de la trona de l'església, que en poc temps el poble desapareixeria. En la seva carta, Fabregat explicava com el poble havia deixat de banda la religió i no acudia a l'església.⁸

2.3.1. Alguns fets de l'any 1721

El 12 de maig de 1721, davant del requeriment del coronel d'infanteria Felipe Francisco Chacon, comandant de la plaça de Lleida i subdelegat, es declarava davant del notari de Bellpuig que als termes de Bellpuig, Utxafava, Monparler i Seana no s'havia collit res del que s'havia sembrat en els darrers qua-

⁷ APNB Notari de Barcelona Pau Mitjans. Manual 1716.

⁸ E. MESTRE, "Un incendi a l'església. Any 1728. Una carta de Domingo Fabregat", *Barret Picat*, núm. 172. La informació procedeix de la Biblioteca de Catalunya. Fons Històric de la Santa Creu, caps 21, registre 10.370.

tre anys, 1717-1720, i aquest 1721 només es collirà un terç del que s'havia sembrat per no haver plogut i haver continuat l'esterilitat dels camps.

El 18 de juny de 1721 el Regiment de Cavalleria de Sevilla acudeix a cobrar el cadastre als Eixaders i es troben que els seus habitants han fugit del poble, emportant-se tots els mobles de les cases. S'han trobat 2 trossos sembrats i 33 arnes de mel.

Golmés declara que no s'ha collit el que s'ha sembrat i declara davant del Regiment de Sevilla que no pot pagar el Reial Cadastre i que del poble han marxat famílies. El que es va recollir l'any 1721 segons declaracions dels delmes senyorials fou:

	Blat	Sègol	Ordi
Bellpuig	36	23	115
Vilanova de B.	7,6	13,9	59
St. Martí	56,9		55
Castellnou	20	36	48
Linyola	21	6	99

Els preus que es pagaven eren els següents:

- La quartera de blat a 19 rals catalans o 38 sous
- La quartera de civada a 14 rals o 28 sous.
- La quartera d'ordi a 7 rals o 14 sous.

Els preus foren els mateixos l'any 1722.

El batlle de Linyola declarava el 14 de desembre de 1721 que buscava 7.000 lliures entre diferents comunitats eclesiàstiques, oferint pagar al 5%, sense poder-les aconseguir. Volia pagar les 4.000 lliures de les herbes arrendades l'any 1717 i amb les 3.000 lliures restants pagar les contribucions pendents. Fins l'any 1725 no trobarien qui les volgués deixar.⁹

2.3.2 Alguns fets de l'any 1722

La misèria arribà a tal punt que no es va collir ni el que es va sembrar. Francesc Manero, cirurgià aconduït de Bellpuig, declarava que ningú –ni ajuntament, ni els malalts– li pagava la conducta.

L'any 1722 es recolliren, de delmes senyorials:

	Blat	Sègol	Ordi
Linyola	5	16	8
Golmés	4	12	10
Castellnou	3	28	8
Sant Martí	34		21
Vilanova de B.	10	17	17
Bellpuig	22	64	36

El 23 de juny, novament, es declarava que a Ut-xafava feia 5 o 6 anys no es collia ni el que es sembrava, per la qual cosa els pagesos havien deixat de cultivar-hi ja que no es podia pagar el cadastre perquè no hi havia res.

A Bellestar tampoc no es trobava cap pagès que hi volgués sembrar.

Davant la situació miserable en què vivien tots els pobles i com que no tenien res per a sembrar, el rei deixà gra als pobles de la Plana d'Urgell.

2.3.3. Alguns fets de l'any 1723

2.3.3.1. La situació de Linyola

El 9 de març de 1723 els regidors de Linyola es reunien davant del notari de Tàrrrega, Ramon Terez, i declaraven el que havien entregat des de 1716 a 1722 a les casernes de Lleida, Balaguer, Tàrrrega i Bellpuig:

- 1716: a la caserna de Bellpuig, palla per valor de 904 lliures, 2.079 arroves de llenya, una altra partida de 460 arroves de llenya i 33 ll., 5 s. i 9 d.

- 1717: a la caserna de Tàrrrega, palla per valor de 425 rals i a la caserna de Bellpuig palla per 423 rals i oli per valor de 47 ll., 10 s. i 6 d.

- 1718: a la caserna de Bellpuig, palla per 1.978 rals d'ardits.

- 1720: a la caserna de Balaguer, 2.019 arroves de palla.

- 1721: a la caserna de Lleida, en dos partides, palla per 421 rals.

- 1722: a la caserna de Lleida, palla per valor de 480 rals.¹⁰

⁹ ACS. Notari de Bellpuig Ignasi Ribes. Manual 1721.

¹⁰ ACS. Notari de Tàrrrega Ramon Terez, fol. 157.

Uns mesos després, Pere Jaume Niubó, de Castellnou, i Roc Dusach, de Golmés, feren una declaració sobre la situació en què es trobava Linyola:

- Havia pagat 177 lliures sobre cadastre de personal.

- A 1 tinent i 7 soldats, 40 lliures.

- Al regiment de cavalleria de Granada, per l'impost industrial, 26 ll.

- Al regiment de cavalleria de Frisia, 283 lliures i 6 sous.

- A 1 tinent i 7 soldats, 35 lliures.

- Als administradors de la sal de Cervera, 450 lliures.

- Pel recobrament de l'esmentada factura de la sal, 26 lliures.

- Al Regiment de Calatrava, 350 lliures.

Com que no podien pagar les quantitats demanades, decidiren pagar a terminis, obligats per les vexacions i amenaces que feien els oficials a l'alcalde i regidors de la vila. Es van arribar a tancar les portes de la vila, sense deixar sortir ningú, ni per a fer diligències, ni per anar a treballar, ni per a manutenció, ni per anar a fer farina, a menys que portessin una butlleta o permís de l'oficial i "otras cosas semejantes". Ocuparen el poble durant trenta dies 1 tinent, 1 sergent i 15 cavalls i, des d'aleshores, es mantenien al poble 1 sergent i 6 soldats, que han costat 130 lliures; a més cal tenir en compte les despeses per les barraques per als soldats, que van ser de 15 lliures, i el pagament al guàrdia del magatzem de Tàrrega, 10 lliures. En total, Linyola havia pagat 1.542 lliures i 16 sous. També s'han tornat les 350 quarteres de blat que els deixaren el 1722 i s'havien quedat sense diners ni gra per sembrar. Molta gent va deixar el poble.¹¹

Linyola, dies després, feia una altra declaració complementària en què s'explicava que l'any 1722 quedaria a deure 929 lliures i 12 sous al Regiment de Calatrava. I va fer un acord per a pagar-los l'esmentada quantitat mensualment, obligats, perquè s'emportaren l'alcalde Francesc Cuberes a la presó de Tàrrega, on s'estigué pres sis dies, i el regidor Francesc Galceran, que hi estigué dotze dies. Com que no ho podien pagar van ajuntar com van poder 350 lliures i les donaren al Regiment de Calatrava.¹²

2.3.3.2. Castellnou de Seana

D'altres pobles de la baronia de Bellpuig feien declaracions semblants. Així, Castellnou de Seana declarava el 5 d'octubre de 1723 que el que havia pagat era:

- 1- Per una carta de pago al Regiment de Dragons de Batàvia, 230 lliures.

- 2- Com que no la van poder pagar, inicialment es van quedar a la població durant 40 dies: 1 sergent i 7 dragons de l'esmentat regiment, que van cobrar 35 lliures.

- 3- Per una altra carta de pagament a l'esmentat regiment, 68 lliures i 4 sous.

- 4- Fins que no la van pagar, van haver de mantenir seixanta dies 1 sergent i 3 dragons, que van cobrar 45 lliures.

- 5- Als administradors de la sal de Cervera, per un deute endarrerit de 22 ½ faneques de sal a 4 lliures i 9 sous, els pagaren 104 lliures i 7 sous.

- 6- Per una altra carta de pagament de 886 lliures que volia cobrar el Regiment de Batàvia i com que no s'havia pogut pagar, feia un mes i vuit dies que mantenien 1 alferes i 8 dragons que havien cobrat 95 lliures.

- 7- Al guarda del magatzem de Tàrrega, pels llits que els toca, 5 lliures i 4 sous.

Durant l'any 1723 havien pagat 583 lliures i 19 sous i havien tornat al rei 300 quarteres de blat. I declaren que no els quedava ni diners ni gra per sembrar per a l'any vinent. I que del poble havia marxat molta gent i més en marxarà si la situació continua igual.¹³

2.3.3.3. Vilanova de Bellpuig

Igual que Linyola i Castellnou, Vilanova de Bellpuig demanava a Joan Sans, d'Arbeca, i Francesc Oros, de Bellpuig, que declaressin, com a imparcials, la situació en què vivia el poble i el que havien pagat:

- 1- Al regiment de Batàvia, 97 lliures i 12 sous.

- 2- Per cobrar aquesta quantitat havien tingut un sergent i 5 dragons ocupant el poble durant 3 mesos i els havien pagat 126 lliures.

- 3- Per una altra carta de pagament al regiment de Batàvia, 322 lliures.

¹¹ ACS. Notari de Bellpuig Ignasi Ribes. Manual 1723.

¹² E. MESTRE ROIGÉ, *Història de Linyola*, Lleida, Editorial Virgili & Pagés, 1987, p. 92-104.

¹³ E. MESTRE ROIGÉ, "Castellnou de Seana al segle XVIII", *Estudis Castellnouencs*, núm. 4 (1990), p. 35-36. La informació procedeix de l'AHS Not. Ignasi Ribes, manual 1723, fol. 41.

4- Per haver tingut a la vila 1 tinent i 6 dragons, 45 lliures.

5- Tenen pendent de pagar als dragons de Numància 1.157 lliures i 12 sous.

6- Per no poder pagar tenen a la vila, des de fa quaranta dies, 1 tinent, 1 sergent i 8 dragons, que representen 104 lliures.

7- Han pagat per la força, per fer les barraques dels soldats, 12 lliures.

8- Tornaren al rei les 300 quarteres de blat i 100 quarteres d'ordi.

Havien pagat 706 lliures i no tenien res ni per menjar ni per sembrar i, com que la seva situació era coneguda, tampoc no hi havia ningú que els volgués deixar gra per a sembrar, i els fets encara s'agreuaven més amb la presència constant de militars al poble, per la qual cosa creuen que el poble desapareixeria.¹⁴

Un linyolenc, Benet Colell, deixava 1.300 lliures al Palau d'Anglesola i, juntament amb Josep Queralt de Linyola, 1.500 lliures a Castellserà a canvi d'un 22è dels grans.

2.3.3.4. Golmés

Golmés declarava que en no haver pogut pagar havien estat ocupats en diferents ocasions per soldats als qui havien de pagar el manteniment i que, en total, havien pagat 696 lliures, 16 sous i 6 diners. A més, havien retornat les 200 quarteres de blat i 100 d'ordi que el rei els havia deixat el 1722 i havien portat 250 quintars de palla als magatzems de Lleida i Bellpuig. Ho havien donat tot. No tenien res a les cases ni gra per a sembrar ni per a menjar, ni tampoc ningú que els en deixés, i no poden pagar el que han quedat a deure, per la qual cosa ja han marxat moltes famílies i les que queden, sense auxili, també hauran d'abandonar el poble.

2.3.3.5. Bellpuig

L'1 de maig de 1723 els regidors de Bellpuig constituïts davant de Salvador Pauliz, tinent del Regiment de Dragons de Batàvia, presentaven la següent ordre donada a Lleida per l'intendent José Pedrajas el 31 de març de 1723, en què es manava als oficials que estaven esperant cobrar de les viles de Bellpuig, Sant

Martí, Preixana, Arbeca, Omellons, Puiggròs, Linyola i Castelldans que es retiressin i suspenguessin els cobraments fins que no s'hagués fet la collita de 1723 a causa del seu aspecte miserable. Estava clar que els pobles no tenien amb què pagar perquè la collita i les ocupacions no aportaven res de bo.

Bellpuig tractava de pagar al Regiment de Calatrava, a terminis, la quantitat de 1.939 ll. i 10 s. que corresponia al cadastre de l'any 1722, compromís que havien adquirit davant de l'amenaça de tancament en presó i per evitar que la població abandonés la vila. L'esmentat regiment s'ha presentat a cobrar i només li han pogut pagar 500 lliures. Fan una declaració extrajudicial, ja que des del 6 de maig fins al 10 d'agost tenen 1 tinent, 1 sergent i 15 soldats, i durant l'any 1723 han pagat 2.454 ll. No poden pagar més, perquè res tenen.

A petició de Felipe Francisco Chacon, Hidalgo, tinent del Rei de la ciutat de Lleida i el seu partit, es demana als regidors de Bellpuig el que han collit i com ho han distribuït. Aquests, el 30 d'agost de 1723, detallen el següent:

	Blat	Sègol	Ordi
Colliren	800	2.700	630
Retornaren al Rei	300		100
Pagar Cadastre	70	750	200
Recollir collita	130	300	200
Queden	300	1.550	230

Total: 2.080 quarteres de gra.

Una quantitat insuficient per a mantenir una població que necessita 1.936 q. Per sembrar necessita 528 q. i per mantenir els animals 496 q. En total, 2.960 q.

Els regidors de Castellnou de Seana també afirmaven que, pagades totes les despeses, els quedaven 640 q. de gra i en necessitaven 1.052 q. per alimentar els seus 92 veïns.

2.3.3.6 Declaració sobre la baronia de Bellpuig

Francesc Calbis, Francesc Galceran i Josep Vallés feien una relació de la situació dels pobles apuntada anteriorment i que deia el següent:

¹⁴ E. MESTRE ROIGÉ, *Història de Vilanova de Bellpuig*, Ajuntament de Vilanova de Bellpuig, 1999, p. 98-103.

- Bellpuig està esgotat: ha pagat 2.454 lliures i des de 1714 no ha collit ni per a menjar i està impossibilitat de pagar.

- Golmés ha pagat 696 ll. i 16 s. i les 300 q. al rei, i no els queda res al poble per a pagar.

- Vilanova de Bellpuig ha pagat 786 ll. i 12 s., no pot pagar res més.

- Castellnou ha pagat 583 ll. i 19 s. i les 300 q. de gra al rei. I no té res més per a pagar. No es cull res, és la ruïna.

2.3.4. Alguns fets de l'any 1724

2.3.4.1. La sequera continua.

Petició de tretxa de la Verge de les Sogues

Trobem una declaració dels Síndics de Linyola en què, veient la sequera que hi havia a la Plana i per tal d'evitar la pèrdua de collites, el 3 de març suplicaren a l'Ajuntament de Bellvís que fixés el dia de reunió de síndics de la comarca per tal de demanar a la Mare de Déu de les Sogues el remei de l'aigua. Acordaren trobar-se el dissabte 7 de març, a les 9 del matí.

2.3.4.2. Linyola. El gra del rei

Francesc Galceran, el mes de març de 1724, declarava que l'any 1722 el rei va deixar als pobles del Pla d'Urgell gra: a Linyola, 350 quarteres de blat, de les quals n'hi ha que en tenen papereta o debitori, entre ells Francesc Cuberes i Miquel Redon. El 1723 es van arreplegar per retornar-les al Rei, però no es lliuraren, per la qual cosa demana que es restitueixin.

Francesc Galceran, regidor major, tornava a declarar que ell no va tocar el gra que havia de ser per al Rei, però que a Linyola es presentaren dues partides de soldats que per cobrar-se el servei del "cobrament" es valgueren de 168 quarteres d'ordi destinades al Rei. El gra restant sempre ha estat a la casa del Reial Servei i proclama que ara mateix el poble no pot tornar aquest gra, perquè no el té.

Dies després, els veïns Josep Novell, Gabriel Serra, Carles Monfà, Josep Bonjorn i Felip Agulló declaren que, en virtut del Conveni que havien fet amb Andrés de la Riba, tinent del Regiment de Numància que pretenia cobrar 665 lliures, 11 sous i 2 diners i

com que no el podien pagar, acordaren pagar-li 200 lliures el dia 23 de març, 200 lliures el dia 30 d'abril i les 275 lliures restants a la collita.

2.3.4.3. 1724. Un intent de sedició a Linyola

Sobre Linyola tenim notícia de les detencions per ordre del batlle Anton Miró, de Bellpuig, el 15 d'agost de 1724, de Magí Galceran (a qui se'l tancà al "quarto" del capellà major de la vila de Bellpuig sota un fiança de 500 lliures, que si fugia es comprometien a pagar Francesc Galceran de Linyola i Jaume Galceran de Barbens), de Francesc Galceran (que quedà arrestat a casa seva, a Linyola, amb una fiança de 500 lliures que es comprometien a pagar, en cas de fuga, Joan Galceran de Linyola i Jaume Galceran de Barbens) i de Jaume Mata, també arrestat a casa seva (sota pena de 200 lliures que pagarien Gaspar Corcó i Mateu Ganyet de Linyola).

El 24 d'agost, el tinent corregidor de la vila de Tàrraga, el comissari Josep Oliver, rebia l'encàrrec d'anar a Linyola per ordre de la Sala Criminal de la Reial Audiència on, segons la informació que tenia a les mans, uns fills de la perdició, naturals i habitants de Linyola, poc temorosos de Déu i de la justícia temporal, havien provocat "tumultos" i desordres i s'oposaren a la justícia cometent delictes, a les ordres d'un tal Galceran. Se li demanava donar els noms i cognoms dels caps i dels seus còmplices i buscar-los, capturar-los, portar-los a la presó i embargar-los tot els seus béns.

2.3.4.4. L'hecatombe

Tres dies després, el 27 d'agost, es presentava a Linyola el Regiment de cavalleria de Bèlgica per cobrar 11.150 rals de velló de cadastre. En no poder pagar-les, es quedaren al poble 1 tinent i 7 soldats amb els seus cavalls i acordaren que fins que els paguessin el deute, se'ls pagaria 2 lliures i 10 sous diaris per manteniment. El 12 de setembre els regidors es veien obligats a fer un repartiment extra entre els habitants del poble, que ningú va pagar, i alçaren acta notarial explicant que dinou famílies del poble havien tancat les seves cases i abandonat la vila, i que els qui hi quedaven estaven anihilats. Que de 3.000 jornals que tenia el terme, només se'n conreaven 568, que les vinyes estaven perdudes i els olivers gairebé. Com que l'1 de desembre de 1724 els soldats continuaven

¹⁵ ACS. Notari de Torà Josep Antoni Martí. Manual 1724.

ocupant el poble, feren un conveni amb els soldats i els donaren tots els diners que pogueren recollir, anant de porta en porta. En total: 84 lliures.¹⁵

3. L'ESTABILITZACIÓ

Si bé a la Plana la situació econòmica era crítica, en altres llocs els ramats de corders augmentaven i els termes dels pobles, que ja ho eren tradicionalment, es convertiren en lloc de pastura durant la primavera i estiu, per la qual cosa els pobles, arrendant o venent-se les herbes, pogueren fer front a les contribucions que els venien a cobrar els soldats. També les collites durant els anys 1726-1730 milloraren. Però els pobles havien quedat endeutats econòmicament per decennis.

3.1. Alguns fets de l'any 1725

És l'any en què s'aconsegueix l'estabilització en aconseguir, Linyola, vendre, novament, les herbes de dos partides del terme per cinc anys, al preu de 7.000 lliures, a Jacint Gomar, el dia 22 de maig. El mateix Gomar i Josep Galceran recuperaven les seves 4.000 lliures i pagaven 1.000 lliures a l'Hospital General de Lleida, 1.500 lliures als dragons de Bosselli i 500 lliures al Regiment de Calatrava.¹⁶

Golmés aconseguia aquest any vendre a perpetuïtat un 22è dels fruits del terme a la Companyia de Jesús per 17.600 lliures.

3.2. Alguns fets de l'any 1726

Quan el 25 d'abril de 1726 es presentà el regiment de Bèlgica a Linyola a cobrar, per una part, 1.030 lliures i 12 sous d'endarreriments del cadastre i la part del cadastre corresponent a 1726 que calia pagar, 469 lliures 8 sous, ja els habitants havien buscat i trobat qui els arrendés una part de les herbes del terme per 1.500 lliures. En aquest cas es tractava del rector de Sant Jaume de Fontanyà i canonge de la catedral de Solsona, Marià Tella.

4. EPÍLEG

Els noms dels Regiments que he trobat als documents notariais i que martiritzaren, explotaren i torturaren els pobles de la Plana d'Urgell foren els següents: Regiments de Cavalleria de Batàvia, Numancia, Sevilla, Frisia, Granada, Calatrava, Bèlgica i del Príncep; i Regiments d'Infanteria de Milà, de Suïssos i Bosselli.

¹⁶ AHLL. Notari de Lleida Josep Calbís. Manual 1725.

¹⁷ J. M. PALAU i PALAU, *Golmés: recull històric*, Ajuntament de Golmés, 1983, p. 85-88.

¹⁸ ACS. Notari de Torà J. A. Martí. Manual 1726.